30/07/2019

Ο ρόλος του αναδόχου στο Βάπτισμα

/ Γνώμες

Γεώργιος Ζαραβέλας, Θεολόγος
pemptousia.gr

Το βάπτισμα συνιστά την αφετηριακή συνάντηση του ανθρώπου με την Εκκλησία του Χριστού. Σύμφωνα με τον μακαριστό Χ. Ανδρούτσο «το βάπτισμα, αποτελούν την θύραν, δι’ ης εισέρχεται τις εις την Εκκλησίαν και εις την κοινωνίαν των άλλων μυστηρίων, είναι η θεοσύστατος τελετή, δι’ ης καταδυόμενός τις εν ύδατι αναγεννάται πνευματικώς». Είναι τελετή η οποία συστάθηκε από τον ίδιο τον Κύριο και παραδόθηκε στην Εκκλησία με πρότυπο το Βάπτισμά Του στον Ιορδάνη ποταμό από τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Όπως αναφέρει και ο Άγιος Συμεών αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, «εις εαυτόν ο Σωτήρ τα μυστήρια κατειργάσατο». Ένα από αυτά είναι και το βάπτισμα, το οποίο δέχθηκε ο Κύριος όχι για την δική του κάθαρση, ως Θεός δεν είχε αυτή την ανάγκη, αλλά για τη σωτηρία του πλάσματός Του.

Το βάπτισμα είναι όντως μυστήριο που αναγεννά τον άνθρωπο με την αγιοπνευματική χάρη. Η πρώτη δημιουργία του ανθρώπου αμαυρώθηκε με το προπατορικό αμάρτημα, το οποίο εισήγαγε το πάθος στην ανθρώπινη φύση. Έτσι, η σύλληψη και η γέννηση του ανθρώπου γίνεται υπό την επήρεια της προπατορικής παρακοής, ως ομολογεί και ο προφητάνακτας Δαυίδ στον Ν’ Ψαλμό (Ψαλμ. Ν’,7). Το βάπτισμα αποτελεί δεύτερη γέννηση, η μάλλον αναγέννηση του ανθρώπου με την απόταξη της μεταπτωτικής ζωής και τη σύνταξη στη χορεία του Χριστού.

Καθοδηγητής και στηρικτικός σε αυτή την ανακαινιστική προσπάθεια του ανθρώπου είναι ο ανάδοχος η κοινώς λεγόμενος ως νονός. Η ονομασία ανάδοχος προέρχεται από την πράξη αναδοχής του βαπτιζόμενου από την κολυμβήθρα μετά την τριτή κατάδυσή του στο όνομα του Τριαδικού Θεού. Ο Άγιος Ιουστίνος ο Φιλόσοφος αναφέρει τον ανάδοχο ως τον «τον λουσάμενον άγων επί του λουτρού». Πρώτη σαφή αναφορά περί υπάρξεως αναδόχου στο μυστήριο του βαπτίσματος συναντούμε τον Β’ αιώνα στο έργο του εκκλησιαστικού συγγραφέα Τερτυλλιανού. Επόμενες αναφορές βρίσκουμε στην εργογραφία του ι. Χρυσοστόμου, του ι. Αυγουστίνου κτλ.

Ο ανάδοχος πρωτοεμφανίζεται στο βάπτισμα ως μάρτυρας και εγγυητής της πίστης του κατηχουμένου προς αυτό. Αξίζει να σημειωθεί ότι ως τον Στ’ αιώνα το μυστήριο δέχονταν ενήλικες κατηχούμενοι, οι οποίοι είχαν συνείδηση της τελετής και της επιλογής τους να καταστούν μέλη του εκκλησιακού σώματος. Αυτό δεν αποκλείει και την βάπτιση νηπίων η βρεφών, ιδίως σε περιπτώσεις βαπτίσεως ολόκληρων οικογενειών η και ολόκληρων κοινοτήτων. Ο ρόλος του αναδόχου ήταν τόσο επικυρωτικός για την ορθότητα της πίστης του κατηχούμενου, όσο και στηρικτικός για την ενδυνάμωση του υποψήφιου προς το βάπτισμα.

Με την επικράτηση του νηπιοβαπτισμού από τον Στ’ αιώνα και εξής ο ανάδοχος καθίσταται αντιπρόσωπος του βαπτιζόμενου και υπεύθυνος διδάσκαλος της πίστεως για τον ακατήχητο στη χριστιανική πίστη λόγω νηπιότητας νεοφώτιστο. Αναφέρει ο Άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης ότι είναι αναγκαίο «αναδόχους ποιείσθαι φιλευσεβείς και διδασκάλους σχεδόν της πίστεως», ώστε να εξασφαλιστεί η ορθή κατά Θεό παιδαγωγία του βαπτιζόμενου. Ως εκ τούτου, ο ανάδοχος δεν μπορεί να είναι αρνητής της χριστιανικής πίστης (άθεος, ετερόθρησκος) η διαστρεβλωτής της (σχισματικός, αιρετικός) και εν γένει πρόσωπο εκτός του ευχαριστιακού σώματος, αλλά εγκρατής της πίστης και με χριστιανική βιοτή και πολιτεία. Ο ανάδοχος τελεί χρέη αναπληρωτή της φυσικής έλλειψης στη πίστη και την μετάνοια από το βρέφος.

Ανάδοχος μπορεί να καταστεί οιοσδήποτε ευσεβής πιστός, συνειδητό μέλος της

Εκκλησίας του Χριστού. Κατά τους πρώτους αιώνες, τουλάχιστον ως την επικράτηση του νηπιοβαπτισμού, η αναδοχή γινόταν από πρόσωπα του ιδίου φύλου με τον βαπτιζόμενο. Η πρακτική αυτή ατόνησε σταδιακά. Ανάδοχοι δεν μπορούν να γίνουν οι γονείς του βαπτιζόμενου, αν και μεταξύ Ε’ και Θ’ αιώνα επιτρεπόταν η αναδοχή από τους γονείς στη Δύση, πρακτική που απαγορεύθηκε για την επίτευξη καταλληλότερης και αρτιότερης χριστιανικής αγωγής του βρέφους, αλλά και για την αποφυγή σύγχυσης μεταξύ πνευματικής και σαρκικής συγγένειας. Επίσης, ανάδοχος δεν μπορεί να γίνει ο σύζυγος, κληρικός η μοναχός (εκτός από περιπτώσεις έκτακτης και απόλυτης ανάγκης), άνθρωπος αιρετικός η σχισματικός λόγω πλανεμένης τοποθέτησής του έναντί της Εκκλησίας, μη χριστιανοί και, τέλος, πρόσωπα που δεν έχουν συναίσθηση των πράξεών τους , όπως ψυχικά ασθενείς η νήπια.

Σε αντίθεση με τον αποκλεισμό των κληρικών και των γονέων από την αναδοχή, ο ιερέας μπορεί ακώλυτα να τελέσει το βάπτισμα του τέκνου του, αλλά φυσικά με άλλον ανάδοχο. Επίσης, η πνευματική πατρότητα θέτει κώλυμα γάμου ανάμεσα στον ανάδοχο και τον αναδεκτό η τους στενούς συγγενείς του αναδεκτού, σύμφωνα και με τον ΝΓ’ κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου, λόγω ανάπτυξης πνευματικής συγγένειας.

Η παρουσία του αναδόχου στο μυστήριο του βαπτίσματος μπορεί να χαρακτηρισθεί ως εγγυητική, καθώς δηλώνει την εκούσια και συνειδητή προσέλευση του βαπτιζόμενου στο μυστήριο. Κατά την ακολουθία της κατήχησης, η οποία προηγείται του βαπτίσματος, ο ανάδοχος προβαίνει στην απόταξη των δαιμονικών δυνάμεων, αποδέχεται τη σύνταξη με τον Χριστό και ομολογεί την αρτιότητα της πίστης με την απαγγελία του Συμβόλου της Πίστεως, εκπροσωπώντας τον κατηχούμενο, εφόσον αυτός είναι βρέφος.

Μετά το βάπτισμα, ο ανάδοχος αναλαμβάνει στην αγκαλιά του το βρέφος η από το χέρι τον ενήλικα νεοφώτιστο από τα χέρια του κληρικού. Η πράξη αυτή δηλώνει κατά τον Συμεών Θεσσαλονίκης ότι ο ανάδοχος παρέλαβε τον βαπτιζόμενο από τον Χριστό και καθίσταται ο πνευματικός του πατέρας. Ταυτόχρονα, η ανάληψη από τον ανάδοχο εικονίζει συμβολικά την παράδοση του βαπτιζόμενου στον άγγελο φύλακα. Ακόμη, η λαμπαδηφορία του αναδόχου μετά το βάπτισμα γίνεται σε ένδειξη του θείου φωτός, με το οποίο χαριτώθηκε ο νεοφώτιστος και συνιστά δοξολογία προς τον Τριαδικό Θεό.

Ο ανάδοχος δεν είναι μόνο εγγυητής της πίστης του πνευματικού του τέκνου. Είναι και μάρτυρας της εγκυρότητας του μυστηρίου μαζί με το υπόλοιπο πλήρωμα της εκκλησιακής σύναξης. Η αρμοδιότητα και ευθύνη του αναδόχου δεν σταματά με την απόλυση του μυστηρίου και την έξοδο από τον ναό. Η σχέση αναδόχου και

αναδεκτού ξεκινά την ημέρα του βαπτίσματος και έχει πορεία παιδαγωγική και αναγωγική. Η παρουσία του αναδόχου στιγματίζει τη ζωή του αναδεκτού.

Ο ανάδοχος είναι το πρόσωπο που θα διδάξει στο πνευματικό τέκνο του την χριστιανική πίστη και θα καταβάλλει τα μέγιστα για την κατά Θεό παίδευσή του. Αυτή η πνευματική διδαχή δεν είναι απλά διδασκαλία των χριστιανικών αληθειών, αλλά διδασκαλία βιωματική με πρότυπο την ζωή του αναδόχου. Για τον λόγο αυτό καθίσταται υποχρεωτική η αναδοχή των βαπτιζομένων από πρόσωπα ευσεβή και περιεκτικά της χριστιανικής πίστης, η οποία διαπνέει τον λόγο και τον βίο τους. Έτσι, ο ανάδοχος δεν είναι απλά μάρτυρας η εγγυητής του μυστηρίου και της πίστης του νεοφώτιστου, αλλά πατέρας, δάσκαλος και «παιδαγωγός εις Χριστόν».